

Türkiye’deki İspanyol Kültürü: İstanbul Cervantes Enstitüsü Alvaro Mutis Kütüphanesi

Begoña Colmenero Niño¹

Bu makale, İstanbul Cervantes Enstitüsü Alvaro Mutis Kütüphanesi’nin kuruluş ve işler hale getiriliş sürecini açıklamak üzere hazırlanmış bir çalışmadır. Kütüphanenin kurulmasında etkin olan faktörler ve bu projenin ortaya çıkmasıyla izlenen hedefler sistematik bir biçimde ele alınmıştır. Her şeyden önemlisi, Türkiye’de İspanyol ve Latin Amerika kültürünü tanıtmaya amacıyla uzmanlaşan tek kütüphane olma sorumluluğunu üstlenmesi çerçevesinde, Alvaro Mutis Kütüphanesi’nin beş yıllık varlığı süresince gerçekleştirdiği işlerin küçük bir analizi yapılmaya çalışılmıştır.

Eylül 2001’de İstanbul Cervantes Enstitüsü açıldıktan sonra, kütüphaneyi sıfırdan yaratmak gibi çok zevkli ve bir o kadar da zahmetli bir görev bizi beklemekteydi. İşe koyulmadan önce; kütüphanenin kuruluş amacı, bu kararın alınmasındaki nedenler, kütüphanenin nasıl işler hale getirileceği gibi bazı temel soruların; misyonun başarılı bir biçimde yerine getirebilmesi için eksiksiz cevaplandırılması gerekmektedir.

Ne İçin?

İlk sorunun cevabı oldukça net: Kütüphane Cervantes Enstitüsü (IC) ile aynı temel amacı taşımaktadır; yani, İspanyol dili ve kültürünü dünya çapında - bu durumda Türkiye’de- tanıtmak ve yaygınlaşmasını sağlamak.

Bu nedenle, Cervantes Enstitüsü’nün kuruluş yılı olan 1992’de, bugün 30 ülkede bulunan ve 44 merkezi kapsayan, Cervantes Enstitüleri Kütüphane Ağı (RBIC) şekillendirilmiştir. Diğer ülkelerin kültür ofislerinde de benzer modelleri bulunan bu ağın bazı karakteristik özellikleri göze çarpmaktadır. Bu ağı oluşturan kütüphanelerin temellerinden getirdikleri farklılıklar, çok çeşitli ülkelerde bulunulmaları nedeniyle heterojen bir yapı sergilemeleri ve Enstitü’nün gelişimiyle birlikte kütüphane ağının da genişlemesi bu özelliklerdendir.

¹ İstanbul Cervantes Enstitüsü, Kütüphane Müdürü.

Neden?

Bu sorunun yanıtı da oldukça basit: Çünkü Türkiye’de Cervantes Enstitüsü’nden önce İspanyol dili ve kültürünü tanıtmaya ve yayma amacını taşıyan ne bir özel ne de bir devlet kurumu bulunmaktaydı. İspanya devleti Ankara’daki Büyükelçilik, İstanbul’daki Başkonsolosluk ve yine bu kentte bulunan Ticaret Ofisleri ile temsil edilmekteydi.

Yalnızca kütüphane açısından düşünsek bile, Türkiye’de böyle bir kuruluşa ihtiyaç duyulduğunu söylemek mümkündür. 2001’den bu yana durum biraz olsun düzelmiş olsa da, Cervantes Enstitüsü Kütüphanesi’nin haricinde Türkiye’de İspanyolca kaynak bulmak neredeyse imkansız bir haldedir. 2001 yılı öncesinde bu kaynaklara sahip olan tek yer, güvenlik gerekçesiyle bir kaç yıl boyunca halka açılmayan İspanya Başkonsolosluk kütüphanesiydi. Bünyelerinde İspanyol Dili ve Edebiyatı Bölümleri’ni barındıran iki üniversite (İstanbul Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi) ve İspanyolca’yı seçmeli ders olarak veren ortaöğretim kurumları veya üniversitelerde, günümüzde dahi ne dil öğrenimine uygun kaynaklar ne de edebi eserlere sahip bir kütüphane bulunmaktadır. Böyle bir ortamda bir İspanyol Kütüphanesi açmak, ana dili İspanyolca olan insanlar için olduğu kadar, İspanyol dili tutkunlarına da edebi bir cennet sunmak anlamına gelmekteydi.

Kimin İçin?

Cevaplanması belki de en güç ama aynı zamanda bir o kadar da ilginç bir soruyla karşı karşıyayız. Sadece kütüphanemiz kullanıcılarının profillerini tanıyarak; kaynak seçimi ve kitap satın alma politikası, gereksinimlere göre zenginleştirilmesi gereken materyaller, en uygun çalışma saatleri, diğer hizmetler, kültürel aktiviteler; kısacası bütün bu öğelerle bir organizasyon ve kütüphanenin genel çalışma sistemi belirlenebilirdi.

Yaklaşık 5 yıl hizmet vermenin ardından bugün, İstanbul Cervantes Enstitüsü Kütüphanesi’nin kullanıcı profili hakkında bir kaniye varmak güç değil. Artık üyelerinin çeşitliliğine ve özelliklerine bakarak söyleyebiliriz ki; kütüphanemiz, Türkiye’de kendi alanındaki talebi karşılayacak bir referans merkezi konumuna ulaşmıştır.

Kullanıcı grubumuz içinde en göze çarpanı, Cervantes Enstitüsü çalışanlarının

yanı sıra, İspanyolca dil eğitimi veren diğer üniversiteler veya ortaöğretim kurumlarındaki öğretmen ve öğrencilerdir. Bu grubun ihtiyaçları bellidir: basit İspanyolca kitapları, dil bilgisi kitapları, sözlükler vs. Bunun için kütüphanenin en önemli kısımlarından biri olan, metotlar bölümü'nün oluşturulması, geliştirilmesi ve korunması oldukça önemlidir. Öte yandan, İspanya'da üniversite eğitimi almak veya İspanyolcularını geliştirmek isteyen öğrencilerin sayısının gün geçtikçe artması dolayısıyla, onlar için İspanya'daki eğitim sistemi hakkında danışmanlık hizmeti gibi çok önemli bir görev üstlenilmiştir.

Kütüphane, İspanyolca öğretenler ve öğrenenler açısından eğitimin bir parçası olarak algılansa da; sayıları yavaş yavaş artan ve Türkiye'de yaşayıp ana dili İspanyolca olan zümre için işlevi tamamen farklıdır. Bu grup, kütüphaneyi daha ziyade bir hobi mekanı olarak kullanmakta ve bu amaçla, güncel edebi eserlerin yanı sıra, dergi, gazete, film veya müzik talep etmektedir.

Önemli kullanıcı gruplarından bir diğerini ise, yüzyıllar boyunca başta İstanbul ve İzmir olmak üzere Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde yaşayıp da, İspanyol kültürü ile bağlarını koparmayan Sefaradlar oluşturmaktadır. Cervantes Enstitüsü'ne uğramak, İspanyol Yahudileri için bir anlamda kendi kökenlerini yeniden keşfetmek anlamına geldiğinden, Ladino dilini yaşatmak ve Sefaradların kültürel kimliğini korumak adına kütüphanede özel bir bölüm oluşturulmuştur.

Tüm bunların haricinde, İspanya ve Latin Amerika ülkelerinde Türkiye ile ilgili yayımlanan kaynakları tanımak veya Türk edebiyatını İspanyolca çevirilerden takip etmek isteyenler için kütüphanemizde bir yerel bölüm oluşturulmuştur. Aynı zamanda bu bölüm, ilgililere, İspanya ve Latin Amerika hakkında Türkçe olarak basılmış kaynaklara erişme olanağı da tanımaktadır. Bu alanda en dikkat çekici örnekler, gün geçtikçe daha fazla eseri Türkçe'ye tercüme edilen İspanyol ve Latin Amerikalı yazarların kitaplarıdır. García Márquez, Vargas Llosa veya Isabel Allende gibi, hemen hemen bütün eserlerinin Türkçe tercümesi bulunan yazarlar grubuna; Javier Marías, Carlos Ruiz Zafón, Manuel Rivas, Juan José Millás gibi diğer önemli isimler de yavaş yavaş eklenmektedir.

Son olarak, İspanyol kültürünün referans merkezi olması dolayısıyla; seyahat, müzik, sinema, sanat, edebiyat, tarih vb. gibi çok çeşitli konularda inceleme yaparken kütüphanemize başvuran diğer tüm insanları da unutmamak gerekmektedir. Bu gibi durumlarda genellikle, veri tabanları, kaynak

bilgilendirmeleri, rehber kitaplar ve de Cervantes Enstitüleri Kütüphane Ağı'ndan erişilebilen büyük çaptaki elektronik kaynaklar aracılığıyla yardımcı olunmaktadır.

Kütüphanemiz Aralık 2005'den bu yana, 2001 yılında Cervantes ödülüne layık görülen yazar, Alvaro Mutis'in adını almıştır. Bu nedenle, Mutis'in tüm eserleri ve onun hakkında yazılmış diğer kaynaklar bir araya toplanarak, özel bir bölüm hazırlanmıştır. Bu sayede İstanbul Cervantes Enstitüsü, Kolombiya'lı yazarın adını, büyük bir hayranlık duyduğu bu kentteki bir kütüphaneye vererek, ona olan saygı ve bağlılığını göstermeye gayret etmektedir.

Nasıl?

Kütüphanenin kuruluş hazırlıkları tamamlanıp, halka açılma zamanı geldiğinde; kullanıcıların çoğunluğunun İspanyolca'yı yeni öğrenmeye başlaması dolayısıyla, olası muhtemel iletişim problemlerinin çözülmesi gerekiyordu. Bunun sağlamak adına, kullanıcıyla direkt ve sürekli iletişim halinde olmak ve özellikle başlangıç seviyesindeki öğrencilerin daha çok yararını gördüğü, kütüphaneyi tanıtım amaçlı geziler yapmak etkili yöntemlerdi. Bu gezilerde, kütüphanenin sunduğu hizmetler, katalogdan kaynak tarama yöntemleri, öğrencilerin işlerine en çok yarayacak kaynakların kütüphanedeki yerleri vb. gibi önemli bilgilerin aktarılmasının ardından; Türkçe ve İspanyolca olarak hazırlanmış, kütüphaneyi tanıtıcı broşürler kullanıcılara dağıtılmaktaydı.

Kütüphane üyelerimiz halen bu bireysel ilgiyi talep etmekte ve aynı zamanda bunu memnuniyetle karşılamaktadırlar. Hafta sonlarının bile herhangi bir iş günü kadar hızlı yaşandığı ve hayatın ritminin hiç bir zaman yavaşlamadığı İstanbul gibi bir şehirde, Cervantes Enstitüsündeki ders saatlerinin de etkisiyle, kütüphanemiz en başından beri, kendini, haftanın tüm günlerini içine alacak şekilde (toplam 42 saat gibi yoğun bir tempoda) halka açık olduğu çalışma saatlerini son derece geniş tutmakla yükümlü görmüştür.

Öte yandan, Türkiye'deki tek İspanyol kütüphanesi olması sebebiyle, İstanbul Cervantes Enstitüsü'ne direkt olarak ulaşamamasalar da; kütüphane hizmetlerinden yararlanabilmek için ülkenin farklı bölgelerinden kısa bir süre içerisinde çok çeşitli başvurularda bulunulmuştur. Bu tür kullanıcılar için, posta ile ödünç verme sistemi işler hale getirilmiş ve web sayfası gibi teknolojik imkanların kullanımına özel bir hassasiyet gösterilmiştir. Kütüphaneyi web sitemiz

aracılığıyla kullananların, genel çalışma ilkeleri hakkında hem Türkçe hem de İspanyolca bilgi edinebilmelerinin yanı sıra; katalog taraması, Cervantes Enstitüleri Kütüphane Ağı kullanımı (RBIC), hem Türkler hem de İspanyollar için ortak ilgi çekici web sitelerine erişim,, arşive eklenen yeni kaynaklar hakkında güncel bilgi edinimi ve kaynak bilgisi başvuru formu gibi hizmetlerden faydalanmaları mümkündür. Esas bahsedilmeye değer olanı ise, İspanyol kültürünün önemli isimlerinin, Türkler tarafından da tanınmasını sağlayan “ayın yazarı” bölümüdür. Bahsi geçen web sayfasının her bölümünün sürekli olarak güncellenmesi ciddi ve zorlu bir iş olsa da; sonuçta, istikrarlı bir biçimde, hem Türkçe hem İspanyolca dillerinde ise yarar bilgiler içeren belgelerin elde edilmesine şahit olmak, yapılan çalışmaların karşılığının alınması anlamına gelmektedir.

Kütüphanemizin henüz ilk kuruluş aşamasındayken sahip olduğu doküman sayısı 4.500'den; büyük bir bölümü, aralarında İstanbul'daki İspanya Başkonsolosluğu Kütüphanesi'nin de bulunduğu farklı kaynaklar tarafından yapılan bağışlar sayesinde 12.500'e ulaşmıştır. Buna rağmen, zaman zaman farklı isteklerle karşılaşılması durumunda, yalnızca kütüphane kaynaklarının kullanılması yetersiz kalmakta ve bu durumda devreye “kütüphaneler arası ödünç alma sistemi” girmektedir. Bu sistem, kullanıcıların Cervantes Enstitüleri Kütüphane Ağı'nda (RBIC) veya herhangi bir İspanyol kütüphanesinde bulunan erişilebilir kaynakların yanı sıra; elektronik ortamdaki sayısız kaynağa da (veri tabanları, süreli yayımlar, referans kitaplar vs.) ulaşmasını mümkün kılmaktadır.

Kütüphanenin Genişlemesi ve Yaygınlaşması

İspanyol dilinin Türkiye'de son derece popüler olmasının yanı sıra, Latin Amerika kültürünün uyandırdığı merak ve ilgi de son derece şaşırtıcı boyutlardadır. Çoğu latin müzik konserine bilet bulabilmek neredeyse imkansızdır, bu tür müzik restoranlarda, müzik mağazalarında ve hatta asansörlerde dahi dinlenmektedir. Her geçen gün, daha fazla sayıda İspanyol ve Latin Amerikalı yazarın eseri Türkçe'ye tercüme edilmekte, sinemalarda bu ülkelere ait filmlere ilgi gösterenlerin sayısı giderek artmaktadır. Türkiye müzeler tarihinde bir ziyaretçi rekoru kırarak, yılın en başarılı sanat etkinliği olarak adından söz ettiren, Sakıp Sabancı Müzesi'nin düzenlemiş olduğu Picasso sergisi göze çarpan diğer bir örnektir.

İspanyol ve Latin Amerika kültürünü tanıtmaya devam etmek ve hali hazırda varolan bu ilgiyi canlı tutmak kütüphanenin en önemli işlevleri arasında

bulunmaktadır. Bunu sağlamak için Alvaro Mutis Kütüphanesi, Cervantes Enstitüsü'nün düzenlemiş olduğu kültürel aktivitelerde işbirliği yaparak; etkinlik rehberi, kaynakça, biyografi ve belirlenmiş olan diğer konularda özel dokümanlar hazırlamıştır. Aynı zamanda, Cervantes Enstitüsü öğrencilerinin ve diğer kütüphane üyelerinin hayranlık uyandıracak derecede heves ve istekli katılımlarıyla yürütülen projeler, İspanyolca olarak basılan bir “Türk Yemekleri Kitabı” veya İstanbul’u İspanyolca olarak tanıtan bir web sitesi hazırlanması gibi son derece ilginç sonuçlara vesile olmuştur. Tüm bunların yanı sıra, kütüphaneler hakkında düzenlenen çeşitli kongrelere ve Uluslararası İstanbul Kitap Fuarı’na katılım, yuvarlak masa organizasyonları, edebiyat alanında yarışmalar düzenlenmesi, açık oturumlar, kitapların tanıtımları ve sergilenmelerine ev sahipliği yapılması kütüphanenin diğer etkinlikleri arasında sayılabilir. Ayrıca bazı yerel yayınevleri ile, kitap tercümesi ve basımlarına ilişkin çeşitli anlaşmalar yapılmıştır.

Kütüphanelerarası İşbirliği

Türkiye, içerisinde çok çeşitli kütüphaneleri barındıran ve oldukça büyük bir kaynak mirasına sahip bir ülke konumundadır. Bu manzarada, Alvaro Mutis Kütüphanesi’ne bir yer bulmak; diğer kütüphaneler tarafından tanınmak, iletişim ve işbirliği sağlamak açısından oldukça büyük bir anlam ifade etmektedir. Bu noktadan bakıldığında 5 yıl boyunca gerçekleştirilen çalışmaların, Yaratıcı Kütüphane Girişimleri Tanıtım Grubu’nun oluşturulmasının da sayesinde verimli geçtiğini söylemek yerinde olacaktır.

Yaratıcı Kütüphane Girişimleri Tanıtım Grubu,

- Türkiye’de halk kütüphaneleri standartlarını geliştirmeye hız verme,
- Türkiye’de ve uluslararası düzeyde, kütüphaneci ağlarını ve küresel ağı aktif hale getirme,
- Türkiye’de kütüphaneler için lobi faaliyetlerini harekete geçirme,
- Kütüphanecilerin ve kütüphanecilik öğrencilerinin mesleki ve teknik becerilerini geliştirme amaçlarına yönelik olarak çeşitli faaliyetleri yürüten ve bunun için yerli ve yabancı katılımcılarla bölgesel ve ulusal düzeyde seminerler düzenleyen, yurt içinde ve dışında “model” kütüphanelerde kısa dönem iş deneyimi kazandıran, diğer ülkelerdeki yenilikçi gelişmeler/yeni standartlar hakkındaki dokümanları İngilizce ya da diğer Avrupa dillerinden Türkçe’ye çeviren İstanbul’daki bir grup kütüphaneciden oluşmaktadır.

ILIPG, Türk Kütüphaneciler Derneği (TKD) ile yakın bir işbirliği içinde çalışmaktadır.

Alvaro Mutis Kütüphanesi, ayrıca periyodik olarak iki yılda bir düzenlenen Cervantes Enstitüsü Kütüphaneleri toplantılarına katılımının yanı sıra; aynı coğrafyada bulunan kütüphanelerin karşılaştıkları ortak problemlerin tartışıldığı ve birlikte projelerin üretildiği, Yakın Doğu'daki Cervantes Enstitüleri Kütüphaneleri'nin yıllık toplantılarında da hazır bulunmaktadır.

Sonuç

Bugüne değin önemli işler gerçekleştirilmiş olsa da; önümüzde hala uzun bir yol bulunmaktadır. İstanbul Cervantes Enstitüsü Alvaro Mutis Kütüphanesi gelecekte de, Türkiye'nin sahip olduğu bu değerli kütüphane mirasının bir parçası olmayı sürdürmek adına, kaliteli belge ve hizmet sunma anlayışıyla vazifesinin başında bulunmalıdır.

Kaynakça

- Barón Martín, C. (2002): Consideraciones generales en torno a la presentación de servicios bibliotecarios en un contexto bilingüe alemán-español: la Biblioteca del Instituto Cervantes de Múnich. *en Métodos de información*, 49(9), 55-63.
- Turkey: Information on Public Libraries, Local Museums and Archives (2004). 15 Kasım 2006 tarihinde CALIMERA web sitesinden erişildi: http://www.calimera.org/Lists/Country%20files/Turkey_Country_Report.pdf
- Colmenero Niño, B. (2006). La Biblioteca Álvaro Mutis del Instituto Cervantes de Estambul, *en Revista del Instituto Cervantes*, 9.
- Martín Asuero, P. (2006): El español en Turquía, *en Revista del Instituto Cervantes*, 9.
- Martín Montalvo, I. (2002): La red de bibliotecas del Instituto Cervantes: origeny evolución. *en Métodos de información*, 49(9), 32-38.

